

Τὸ Αὐτοκέφαλον καὶ τὸ Αὐτόνομον στὴν πορεία πρὸς τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΚΑΚΗ*

Ὁ θεσμὸς τοῦ Αὐτοκεφάλου ἔλκει τὴν ἀρχὴν του ἀπὸ τὴν Πενταρχία τῶν πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων, «ἡ κοινωνία καὶ “συμφωνία” τῶν ὁποίων ἐξέφραζε τὴν ἐνότητα τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ἐν τῇ οἰκουμένῃ». Τὸ ἀρχικὸ σύστημα τῆς Πενταρχίας πῆγαξε ἀπὸ τὸν σεβασμὸ τῆς ἀποστολικότητος καὶ ἰδιαιτερότητας τῶν παραδόσεων τῶν πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων. Στους νεώτερους, ὁμως, χρόνους, «παρεισέφρυνε... (στὸ σύστημα τῆς αὐτοκεφαλίας) τὸ πνεῦμα τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ, ἢ καὶ ἐπι χειρόν, τοῦ πολιτειακοῦ κρατισμοῦ» μὲ συνέπεια ἡ Ὁρθοδοξία νὰ δίνει τὴν εἰκόνα ὁμοσπονδίας ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπως εὔστοχα ἐπισημαίνει ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος¹. Ἡ πρόθεση συμπερίληψης τῶν δύο θεμάτων τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ τοῦ Αὐτόνομου στὴν ἡμερήσια διάταξη τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου προέκυψε ἀπὸ τὴν

* Ὁ Δημήτριος Νικολακάκης εἶναι Δικηγόρος παρ’ Ἀρείῳ Πάγῳ, Δρ. Νομικῆς-Δρ. Θεολογίας, Ἐπίκουρος Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

1. «Ἠλεήθημεν ὑπὸ τοῦ Κυρίου νὰ ἀνήκωμεν εἰς τὴν Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας πιστὸς συνεχιστὴς καὶ ἐκφραστὴς ἐν τῇ Ἱστορίᾳ εἶναι ἡ Ἁγία Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία. Παρελάβομεν καὶ διατηροῦμεν τὴν ἀληθινὴν πίστιν, ὡς τὴν παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς οἱ ἅγιοι Πατέρες διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς μᾶς ἀδιαρέτου Ἐκκλησίας. Κοινωνοῦμεν τοῦ αὐτοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου ἐν τῇ μιᾷ Θεῖᾳ Εὐχαριστίᾳ, καὶ μετέχομεν τῶν αὐτῶν Ἱερῶν Μυστηρίων. Τηροῦμεν κατὰ βᾶσιν τὸ αὐτὸ λειτουργικὸν τυπικόν, καὶ διοικούμεθα ὑπὸ τῶν αὐτῶν Ἱερῶν Κανόνων. Ταῦτα πάντα διασφαλίζουν τὴν ἐνότητα ἡμῶν, καὶ παρέχουν θεμελιώδεις προϋποθέσεις διὰ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ. Παρὰ ταῦτα, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ἐν εὐλικρινείᾳ ὅτι ἐνίοτε παρέχομεν τὴν εἰκόνα ἐλλιποῦς ἐνότητος ὡς νὰ μὴ εἴμεθα μία Ἐκκλησία, ἀλλὰ συνομοσπονδία ἢ ὁμοσπονδία Ἐκκλησιῶν. Τοῦτο ὀφείλεται ἐν πολλοῖς εἰς τὸν θεσμόν τῆς αὐτοκεφαλίας, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει τὴν δομὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» [Εἰσήγησις τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, πρὸς τὴν Σύναξιν τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν (Φανάριον, 10 Ὀκτωβρίου 2008), στὸ www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=994&tla=gr] (05/01/2016).

ἀναζήτηση ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῶν γενικῶν ἀρχῶν πού θὰ διέπουν τὴ διαδικασία αἵτησης καὶ ἀπόδοσης τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ τοῦ Αὐτονόμου σὲ μιὰ τοπικὴ Ἐκκλησία². «Τοῦτο σημαίνει ὅτι ... ὠρίμασεν εἰς τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἀνάγκη νὰ διαμορφώσῃ γενικόν τύπον, γενικὰς ἀρχάς, ὑπὸ τὰς ὁποίας θὰ κινήται ὁ μηχανισμός. Διὰ τοῦτο ὁμιλοῦμεν περὶ *minimum κανονικῶν ἀρχῶν*, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ἰσχύσουν καὶ αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ παραθεωρηθοῦν. ...»³. Ὁ σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἀναζήτησης ἦταν καὶ παραμένει ἡ διαφύλαξις τῆς ἐνότητος τῆς μίας ἐνιαίας Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας⁴.

Α. Τὸ Αὐτοκέφαλον καὶ ὁ τρόπος ἀνακήρυξίς του

Στὴν πορεία πρὸς τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδο ἡ *Διορθόδοξη Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ* πού συνήλθε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1993 μετὰ ἀπὸ μακρὰ

2. Γιὰ τὶς συζητήσεις καὶ τὶς ἀποφάσεις σχετικὰ μὲ τὸν καταρτισμὸ τῶν θεμάτων τῆς ἡμερήσιας διάταξης τῆς μέλλουσας νὰ συνέλθῃ Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ἰδιαίτερα σὲ ὅτι ἀφορᾷ στὸ θέμα τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ τοῦ Αὐτονόμου βλ. *Πρακτικὰ τῆς ἐν Ρόδῳ Πανορθόδοξου Διασκέψεως* (24 Σεπτεμβρίου-1 Ὀκτωβρίου 1961), 22, 36· Γ. ΓΑΛΠΗ, *Θέματα τῆς Μεγάλης Συνόδου*, Αθήναι 1977, 46-47, 78-84· *Συνοδικὰ* II (1978), 72-73, 99, 125, 130, 142, 151· *Συνοδικὰ* III (1979), 66, 90-91, 114, 118, 126· Πρωτοπρεσβύτερου ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἡ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Προπαρασκευη τῆς Μεγάλης Συνόδου, 1959-1976* (Ἱστορικὸ χρονικὸ ἀπὸ πηγὲς ἀψευδεῖς), τ. Β', Αθήναι 1990, 17, 23, 86· ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, *Ἡ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Α' & Β' Προσυνοδικὲς Διασκέψεις, 1976-1982*, (Ἱστορικὸ χρονικὸ ἀπὸ πηγὲς ἀψευδεῖς), τ. Γ', Αθήναι 1990, 36-37, 51, 73, 80· ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, *Ἡ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Γ' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διασκέψις, Ἱστορικὸ χρονικὸ ἀπὸ πηγὲς ἀψευδεῖς, 1982-1988*, τ. Δ', Αθήναι 1991, 124-125, 202-203· *Συνοδικὰ* IX (2014), 7, 189-191, 198-199, 286-289, 326-327, 330. Πρβλ. Α. Ν. ΜΠΣΙΔΟΥ, *Ἡ ἐν Ρόδῳ Πανορθόδοξος Διάσκεψις*, Λευκωσία-Κύπρος 1962, 36, 40· VIOREL IONȚĂ, *Towards the Holy and Great Synod of the Orthodox Church. The Decisions of the Pan-Orthodox Meetings since 1923 until 2009*, Basel 2014, 41, 69-70, 72-73, 93-94.

3. *Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου*, *Σαμπεζύ*, 7-13 Νοεμβρίου 1993, *Σαμπεζύ* Γενεύης 1994 (στὸ ἐξῆς *Πρακτικὰ ΔΠΕ* 1993), 301.

4. Βλ. ὀ.π., 291-292. Πρβλ. Μητροπολίτου Τρανουπόλεως ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, «Προοπτικὰ καὶ προβλήματα περὶ τὴν μέλλουσαν Σύνοδον», *Συνοδικὰ* I (1976), 26-27· *Συνοδικὰ* II (1978), 39, 85· Ὁμιλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννου, Προέδρου τῆς Δ' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, κατὰ τὴν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς (Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, *Σαμπεζύ* Γενεύης, 8 Ἰουνίου 2009, στὸ <http://www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=1089&tla=gr> (05/01/2016): *Εἰσήγησις τῆς Α.Θ. Παναγιώτητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου πρὸς τὴν Σύναξιν τῶν*

συζήτηση ἐνέκρινε ἓνα κείμενο ὑπὸ τὸν τίτλο «*Τὸ Αὐτοκέφαλον καὶ ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ*»⁵. Συμφωνήθηκε ὅτι ὁ θεσμὸς τοῦ Αὐτοκεφάλου ἐκφράζει μὲ αὐθεντικὸν τρόπον τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογικὴν παράδοσιν γιὰ τὴν σχέσιν τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν ἀνά τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίαν. Ἡ ἀλληλοπεριχώρησις τοπικότητος καὶ οἰκουμενικότητος προσδιορίζει τὴν λειτουργικὴν σχέσιν μεταξὺ διοικητικῆς ὀργάνωσις καὶ ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ὀρθόδοξον Ἐκκλησία ἐκκλησιολογικῶς καὶ κανονικῶς εἶναι ἐνιαία καὶ τὸ Αὐτοκέφαλον πηγάζει ἀπὸ τὴν μέρεινάν της γιὰ τὴν ἀποτελεσματικότερη ἄσκησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως. Ἡ Ἐκκλησία μήτηρ⁶ δέχεται τὸ αἶτημα τῆς ὑπαγόμενης σὲ αὐτὴ ἐκκλησιαστικῆς περιφέρειας πού ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνεξαρτητοποιηθεῖ διεκδικώντας αὐτοκέφαλον καθεστῶς, καὶ ἀφοῦ ἀξιολογήσῃ τις ἐκκλησιολογικὰς, κανονικὰς καὶ ποιμαντικὰς προϋποθέσεις πού τὴν καθιστοῦν ἱκανὴ νὰ ὑπάρξῃ ὡς αὐτοδύναμο σῶμα, προωθεῖ κατὰ τὴν κρίσιν της, τὴν σχετικὴν πρότασιν πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο ἐνημερώνοντας σχετικὰ καὶ τὶς λοιπὰς Αὐτοκέφαλας Ἐκκλησίας. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο ἀκολούθως ἀναλαμβάνει νὰ ἀναζητήσῃ τὴν πανορθόδοξον συναίνεσιν. Ἡ πανορθόδοξον συναίνεσιν ἀποτελεῖ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ προϋπόθεσιν γιὰ τὴν τελικὴν χορήγησιν τοῦ Αὐτοκεφάλου. Ἔχει, δηλαδὴ, ἀποφασιστικὸν χαρακτῆρα, ὀφείλει δὲ νὰ ἀναζητεῖται καὶ νὰ λαμβάνεται πρὸ τῆς τελικῆς ἀνακήρυξεως τοῦ Αὐτοκεφάλου.

Ἡ περίπτωσις μιᾶς ἐκ τῶν ὑστέρων πανορθόδοξων συναίνεσεων, ὅπως προτάθηκε στὸ πλαίσιον τῶν συζητήσεων τῆς Διορθόδοξης Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, θὰ ἐπικύρωνε ἀπλῶς μιᾶς μονομεροῦς ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας μητροῦς⁷. Ἡ συναίνεσιν τῆς Ἐκκλησίας μητροῦς γιὰ τὴν προώθησιν τοῦ αἰτήματος ὡς ἀναγκαία συνθήκη στὴν διαδικασίαν χορήγησιν τοῦ Αὐτοκεφάλου ἀποτελεῖ ἀρχὴν τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου⁸. Ἡ ἀνακήρυξις τοῦ Αὐτοκεφάλου προϋποθέτει, δηλαδὴ, τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ὁποίας θὰ ἀποσπασθεῖ ἢ συγκεκριμένη ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια. Κανένα Αὐτοκέφα-

⁵ *Ἱεραρχῶν τοῦ Θρόνου (29 Αὐγούστου 2015)*, στὸ <http://www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=2078&titla=gr> (05/01/2016).

⁶ Βλ. *Πρακτικὰ ΔΠΕ* 1993, 375-377.

⁷ Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ ὅρος *Ἐκκλησία μήτηρ* δὲν ταυτίζεται μὲ τὸν ὄρο *Μητέρα Ἐκκλησία* πού χαρακτηρίζει μόνον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως, ὁ.π., 320.

⁸ *Πρακτικὰ ΔΠΕ* 1993, 287, 289, 306-307, 334-335.

⁹ Ὁ.π., 319.

λον, ὁμῶς, δὲν μπορεῖ νὰ χορηγηθεῖ χωρὶς τὴ συναίνεση τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν⁹.

Τὸ Αὐτοκέφαλον χορηγεῖται σὲ μιὰ τοπικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν καθόλου Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἀρμόδιο κατὰ τὴν κανονικὴ ἀκρίβεια ὄργανο γιὰ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ Αὐτοκεφάλου εἶναι ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ «κατ' ἀκολουθίαν» ἡ Πανορθόδοξη Σύνοδος «ἢ τουλάχιστον... σύμφωνος ἀποφασίς ἢ συναίνεσις πασῶν τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν»¹⁰. Σύμφωνα μὲ τὴ Συμβολὴ ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ Αὐτοκεφάλου ποὺ κατέθεσε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἢ μέλλουσα νὰ συνέλθει Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος ὀφείλει τὴν μέχρι τώρα τηρηθεῖσα σχετικὴ πράξη καὶ «τό ἐκ τῆς χρήσεως δημιουργηθὲν ἐθιμικὸν δίκαιον ἀναγνωρῖσαι καὶ ἐπισφραγῖσαι διὰ πᾶσαν καὶ ἐφεξῆς ἀνάλογον περιπτώσιν...»¹¹. Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος, δηλαδή, καλεῖται νὰ ἀναγνωρῖσει τὸ ἐθιμικὸ δίκαιο τῆς ἀνακήρυξης τοῦ Αὐτοκεφάλου ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινούπολης. «...Τὸ ἐθιμικὸν τοῦτο Δίκαιον δὲν δύναται νὰ παραθεωρηθῆ καὶ εἰς τὰ ἐπόμενα βήματα, τὰ ὁποῖα καλεῖται νὰ βαδίσῃ τό σῶμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»¹². Στὴν περίπτωσι, μὲ ἄλλα λόγια, ἀδυναμίας σύγκλησης

9. Ὁ.π., 276, 283, 286, 287, 288, 291, 316-318, 333, 334-335, 341.

10. Ὁ.π., 288. Γιὰ τὴν ἀποψη σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ κανονικὴ ἀρμοδιότητα ἀναγνώρισης τοῦ Αὐτοκεφάλου συνδέεται μὲ τὴν Ἐκκλησία μητέρα ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποσπᾶται μιὰ συγκεκριμένη ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια βλ. ὁ.π., 277-279, 287-288. Ἀπὸ τὸν 9^ο αἰῶνα κ.ἔ. μὲ τὴ μὴ σύγκληση Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ἀνακήρυξη τοῦ Αὐτοκεφάλου γίνεται ἀπὸ μείζονα ἢ γενικὴν σύνοδο τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ δὴ ἀπὸ τὴν Ἐνδημοῦσα Σύνοδο τῆς Κωνσταντινούπολης, ὁ.π., 275-276, 282, 283-284, 285-286, 295, 296, 318, 321, 331. Βλ. ἐπίσης, Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑ, «Ἀρχαί, κρατήσασαι ἐν τῇ ἀνακηρύξει τοῦ αὐτοκεφάλου», *Θεολογία* 28 (1957), 18-22· ΣΠΥΡ. Ν. ΤΡΩΙΑΝΟΥ, «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν τυπικῶν καὶ οὐσιαστικῶν προϋποθέσεων τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου καὶ αὐτονόμου ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ», σὺν *Τιμητικὸν Ἀφιέρωμα εἰς τὸν Μητροπολίτην Κίτρους Βαρνάβαν ἐπὶ τῇ 25ετηρίδι τῆς Ἀρχιερατείας του*, Ἀθήναι 1980, 342-347.

11. *Πρακτικὰ ΔΠΕ* 1993, 284. Πρβλ. ΠΡ. Ι. ΑΚΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ, *Οἱ θεσμοὶ τῆς «αὐτονομίας» καὶ τοῦ «αὐτοκεφάλου» τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν σύμφωνα μὲ τὸ θετικὸ δίκαιο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ 19^{ου} καὶ 20^{ου} αἰῶνα*, [Βιβλιοθήκη Κανονικοῦ καὶ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, ἀρ. 5], Θεσσαλονίκη 1988 (εἰδικὰ βλ. 207-214, 278-283, 289-292, 297-300, 323-327, 376-379)· Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, *Εγχειρίδιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2011, 58, 91-93. Πρβλ. Archim. GRIGORIOS D. PAPATHOMAS, *Essai de Bibliographie (ad hoc) pour l'étude des questions de l'autocéphalie, de l'autonomie et de la diaspora (Contribution bibliographique à l'étude des questions-Essai préliminaire)*, [Νομοκανονικὴ Βιβλιοθήκη, 7], Katerini 2000, 18-25.

12. *Πρακτικὰ ΔΠΕ* 1993, 332-333.

Οικουμενικής ή Πανορθόδοξης Συνόδου, ο μόνος, θετικός και εφαρμόσιμος τρόπος ανάκλησης του Αυτόκεφάλου είναι η διαδικασία που εφαρμόζεται ιστορικά και έθιμικά¹³, η οποία «δίδη παραλληλόγραμμα εις τά δύο στοιχεία, ήτοι τήν οικουμενικήν συνοδικήν έκφρασιν, ή όποία θά αναδεικνύη και τήν τοπικήν συναίνεσιν»¹⁴. Ο συντονιστικός ρόλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου άποτυπώνει τή διαμορφωθείσα κανονική τάξη και έξασφαλίζει τήν ένότητα τής Όρθόδοξης Έκκλησίας χωρίς νά παραβλέπεται ή νά μειώνεται ή άυτοτέλεια και τό άυτοδιοίκητο τών Αυτόκεφάλων Έκκλησιών¹⁵.

Γι' αυτούς άκριβώς τούς λόγους ή μονομερής άνακήρυξη του Αυτόκεφάλου άπό τήν Έκκλησία μητέρα και ή συνακόλουθη έκ τών ύστέρων τυπική συναίνεση τών λοιπών Έκκλησιών έμφανίζει σοβαρά προβλήματα κανονικότητας. Έπιπλέον, άν ή Έκκλησία μήτηρ δύναται άυτοτελώς νά χορηγήσει σέ ένα

13. "Ο.π., 284, 285, 295, 298. Για τήν αντίθετη άποψη βλ. ό.π., 300, 306.

14. "Ο.π., 320.

15. «Ο Θρόνος ούτος διά μέσου τών αίωνων, και δή και μετά τό Σχίσμα, ότε ή Έκκλησία τής Ρώμης έπαισε νά εύρίσκειται έν κοινωμία μετά τών Όρθοδόξων, έκλήθη έκ τής κανονικής τάξεως νά διακονήση τήν ένότητα τής Όρθοδόξου Έκκλησίας ως πρωτόθρονος αυτής, όπερ και έπραξε διαχρονικώς συγκαλέσας σειράν όλην πανορθοδόξων Συνόδων επί κρισίμων έκκλησιαστικών θεμάτων, έτοιμος δέ πάντοτε νά παράσχη τήν βοήθειαν και συμπαράστασιν αυτού προς έμπεριστάτους Όρθοδόξους Έκκλησίας, όσάκις τούτο έζητήθη άπ' αυτού. Διεμορφόθη ούτω μία κανονική τάξις, διά τής όποίας ό συντονιστικός ρόλος του Πατριαρχείου τούτου έξησφάλιζε τό έναϊον τής Όρθοδόξου Έκκλησίας, χωρίς τό παράπαν νά παραβλάπεται ή μειώται ή άυτοτέλεια τών κατά τόπους άυτοκεφάλων Έκκλησιών διά τινος έπεμβάσεως εις τά έσωτερικά αυτών. Τούτο, άλλωστε, είναι τό υγιές νόημα του θεσμου τής άυτοκεφαλίας, ότι, ένψ διασφαλίζει τό άυτοδιοίκητον έκάστης Έκκλησίας ως προς τήν έσωτερικήν αυτής ζωήν και όργανωσιν, επί θεμάτων άπομένων τής όλης Όρθοδόξου Έκκλησίας και τών προς τούς έκτός αυτής σχέσεων της έκάστη άυτοκέφαλος Έκκλησία, δέν ενεργεί άυτοτελώς, άλλ' έν συντονισμψ μετά τών λοιπών Όρθοδόξων Έκκλησιών. Έάν ό συντονισμός ούτος έκλείψη ή άτονίση, ή άυτοκεφαλία καθίσταται «άυτοκεφαλισμός», τούτέστι παράγων διαιρέσεως και ούχι ένότητας τής Όρθοδόξου Έκκλησίας.» [Εισήγησις τής Α.Θ. Παναγιότητος, του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, προς τήν Σύναξιν τών Προκαθημένων τών Όρθοδόξων Έκκλησιών (Φανάριον, 10 Όκτωβρίου 2008), ό.π.]. Βλ. επίσης, τοποθέτηση Μητροπολίτη Πάφου κ. Χρυσόστομου κατά τήν Α' Ημέρα Έργασιών τής Διορθόδοξης Προπαρασκευαστικής Έπιτροπής (08/11/1993): «Ο άείμνηστος Καθηγ. Γκόσεβιτς έλεγεν άλλοτε, ότι εάν δέν υπήρχεν Οικουμενικόν Πατριαρχείον, δηλαδή έν όργανον συντονιστικόν, θά έπρεπε νά σπεύσωμεν νά τό δημιουργήσωμεν. Δόξα τψ Θεψ ύπάρχει! ... Δέν συμφέρει τήν Έκκλησίαν ό κατακερματισμός, ό όποίος προκαλεί τόν περιγέγον τών άλλων δογμάτων. Είναι ή ώρα διά τήν Όρθοδοξίαν νά ενεργήση ως σώμα διά νά έπιτύχη έν τάϊς δυσκολίας τών καιρών... » (Πρακτικά ΔΠΕ\1993, 68).

τιμήμα της δικαιοδοσίας της τὸ Αὐτοκέφαλον, τότε ποιὸς ὁ λόγος νὰ ζητηθεῖ ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες Ἐκκλησίες ἢ ἐκ τῶν ὑστέρων συναίνεση;¹⁶ Ἐπομένως, *sine qua non* ὄρος τῆς κανονικότητας τῆς διαδικασίας ἀποτελεῖ ἡ ἀναζήτηση τοῦ πανορθόδοξου *consensus* πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ Αὐτοκεφάλου.

Ἡ ἐκκίνηση τῶρα τῆς κανονικῆς διαδικασίας γιὰ τὴν ἔκφραση ὁμόθυμης γνώμης τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν γιὰ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ Αὐτοκεφάλου δὲν ἀνήκει στὴν Ἐκκλησία μητέρα ἀλλὰ στὸ «τιμώμενον διὰ τῶν πρώτων ἐν τῇ κανονικῇ τάξει πρεσβείων τιμῆς Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον...»¹⁷. Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἀφοῦ διαπιστώσει τὴν ἐκπεφρασμένη συμφωνία τῆς Ἐκκλησίας μητρὸς, συντρεχόντων καὶ τῶν λοιπῶν κανονικῶν ὄρων, ἀνακοινώνει σὺς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες μὲ Πατριαρχικὸ Γράμμα τὸ αἴτημα τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ ἀναμένει τὶς ἀπαντήσεις τους. Ἡ πανορθόδοξη συναίνεση ἐκφράζεται μὲ τὴν ὁμοφωνία τῶν Συνόδων τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Ἡ Σύνοδος, δηλαδή, κάθε μιᾶς ἐπιμέρους Ἐκκλησίας ἀφοῦ ἐξετάσει τὸ αἴτημα, ἀποφαίνεται σχετικῶς καὶ ἀνακοινώνει τὴν ἀπόφασή της¹⁸.

Ζήτημα διαφωνίας ἀνέκυψε ἐπὶ τῆς παραγράφου 3γ τοῦ κειμένου περὶ τοῦ Αὐτοκεφάλου ποὺ προβλέπει: «γ) Ἐκφράζων τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας-μητρὸς καὶ τὴν πανορθόδοξον συναίνεσιν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀνακηρύσσει ἐπισήμως τὸ αὐτοκέφαλον τῆς αἰτησαμένης Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἐκδόσεως Πατριαρχικοῦ Τόμου. Ὁ Τόμος οὗτος ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Εἶναι ἐπιθυμητὸν νὰ προσυπογράφεται καὶ ὑπὸ τῶν Προκαθημένων τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ὅπωςδήποτε ὁμως ὑπὸ τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας-μητρὸς»¹⁹. Τὸ περιεχόμενο τῆς συγκεκριμένης παραγράφου παραπέμφθηκε στὴν ἐπόμενη Διορθόδοξη Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ πρὸς πληρέστερη ἐπεξεργασία²⁰.

Ἡ ἐκκρεμότητα τῆς παραγράφου 3γ συζητεῖται στὴ Διορθόδοξη Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τὸν Δεκέμβριο τοῦ 2009. Κύριο θέμα εἶναι ἡ ἐξεύρεση λύσης στὸ ἐρώτημα «ποῖος ὑπογράφει τὸν Τόμον ἀνακηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου μιᾶς Ἐκκλησίας»²¹. Ἐπὶ τοῦ θέματος καταγράφονται δύο ἀπόψεις. Σύμφω-

16. Πρακτικὰ ΔΠΕ\1993, 332.

17. Ὁ.π., 289.

18. Πιὸ ἀναλυτικὰ γιὰ τὸ συγκεκριμένο ζήτημα βλ. ὁ.π., 357-364.

19. Ὁ.π., 376.

20. Ὁ.π.,

21. Ὁμιλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννου, Προέδρου τῆς Διορθόδοξου

να με τὴν πρώτη ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μόνον, ὡς ἐκφραστὴς τῆς πανορθόδοξης συναίνεσης, ὑπογράφει τὸν Τόμο. Σύμφωνα με τὴ δεύτερη τὸν Τόμο ἀνακήρυξης τοῦ Αὐτοκεφάλου ὑπογράφει ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μαζί με τοὺς Προκαθήμενους ὄλων τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, χωρὶς καμία διάκριση ἢ ἔστω ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας μητρος²². Οἱ ὑποστηρικτὲς τῆς δεύτερης θέσης ἐπικαλοῦνται τὴν ἀρχὴ τῆς ἰσοτιμίας ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν ἀνεξαρτήτως ἀποστολικότητος καὶ ἀρχαιότητος. Κατ' αὐτοὺς ὑπεύθυνη γιὰ τὴν ὅλη διαδικασία εἶναι ἡ Ἐκκλησία μήτηρ, ἢ ὁποία εἶναι καὶ συνυπεύθυνη μετὰ τὶς λοιπὲς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες γιὰ τὴ διατήρηση τῆς πανορθόδοξης ἐνότητας καὶ τῆς κανονικῆς τάξης²³. Ἡ Ἐκκλησία μήτηρ, ὅμως, ἀπὸ τῆ δικαιοδοσία τῆς ὁποίας πρόκειται νὰ ἀποκοπῆ ἓνα τμήμα γιὰ νὰ ἀποτελέσει ἀνεξάρτητη Ἐκκλησία, ἂν καὶ διοικητικὰ δύναται νὰ διευθετῆ αὐτοδύναμα τὰ τοῦ οἴκου της, δὲν παύει ὥστόσο νὰ τελεῖ σὲ καθεστῶς ἐνότητας μετὰ τὶς λοιπὲς Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες. Μιὰ πράξη ἢ ὁποία θὰ ἐντάξει ἓνα νέο μέλος στὴν οἰκογένεια τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι πανορθόδοξη ὑπόθεση, χρήζουσα διευθέτησης ἀπὸ ἓνα πανορθόδοξο ὄργανο καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν περιορισμένων ἀρμοδιοτήτων ἱεραρχία μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ Αὐτοκέφαλον εἶναι πράξη ποὺ συνεπάγεται τὴν ἐμφάνιση μιᾶς καινῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, μιᾶς νέας τοπικῆς Ἐκκλησίας. Σύμφωνα με τὴν κανονικὴ παράδοση καὶ πράξη ἢ ἀνακηρυσσόμενη Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία ἀποκτᾷ αὐτοδύναμη θέση στὸ σύστημα τῶν Αὐτοκέφαλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ διαμορφώνει αὐτοδύναμα τὶς σχέσεις της μετὰ τὶς ὑπόλοιπες Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες. Παράλληλα, αἴρεται ὁποιαδήποτε προγενέστερη εἰδικὴ ἐξάρτηση ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποσπάσθηκε²⁴. Ἡ χορήγηση ἀρα τοῦ Αὐτοκεφάλου εἶναι ζήτημα ἐξέχουσας σημασίας καὶ ὡς τέτοιο δὲν

Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς συγκληθείσης ἐν Σαμπεζῦ Γενεύης, ἀπὸ 9^{ης}-17^{ης} Δεκεμβρίου 2009, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, στὸ www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=1142&tla=gr (05/01/2016).

22. *Εἰσήγησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐλβετίας κ. Ἱερεμίου, Γραμματέως τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς συγκληθείσης ἐν Σαμπεζῦ Γενεύης, ἀπὸ 9^{ης}-17^{ης} Δεκεμβρίου 2009, στὸ www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=1143&tla=gr (05/01/2016).*

23. «Ἡ διορθόδοξη συνεργασία στὰ πλαίσια τῆς προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας». Ὁμιλία τοῦ Μητροπολίτη Βολοκολάμου Ἰλαρίωνα ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει του εἰς Ἐπίτιμον Διδάκτορα τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας Ἁγίας Πετρούπολεως, στὸ <http://mospat.ru/gr/2011/11/03/news50923/> (05/01/2016).

24. *Πρακτικὰ ΔΠΕ* 1993, 283, 289-290, 317-318.

μπορεί παρὰ νὰ ὑπάγεται στὴν ἀρμοδιότητα τῆς καθόλου Ἐκκλησίας καὶ ὄχι μᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας μεμονωμένα. Ἡ Ἐκκλησία μήτηρ, ἄλλωστε, τιμᾶται ἤδη μὲ τὸ ἐξαιρετο προνόμιο τῆς συγκατάθεσής της προκειμένου νὰ κινήσει τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τὴ διαδικασία ἀναζήτησης τῆς συναίνεσης τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν²⁵. Ἄν περαιτέρω υἱοθετηθεῖ ἡ ἄποψη περὶ κυρίαρχου ρόλου τῆς Ἐκκλησίας μητρὸς, καὶ ἐπὶ ἴσοις ὅροις ὑπογραφῆς τοῦ Τόμου τοῦ Αὐτοκεφάλου ἀπὸ ὅλες τὶς Ἐκκλησίες ἀνακύπτει ζήτημα διατήρησης τῶν πρεσβείων τιμῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔναντι τῶν λοιπῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Καὶ αὐτό, διότι διασαλεύεται ἡ κανονικὴ παράδοση ποὺ στηριζόμενη σὲ αὐτὰ τὰ πρεσβεῖα τιμῆς θέλει νὰ συντονίζει τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τὴ διαδικασία χορήγησης τοῦ Αὐτοκεφάλου.

Οἱ ὑποστηρικτὲς τῆς ἐπάρχειας τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιὰ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ Αὐτοκεφάλου ἐπιθυμοῦν τὴ διατήρηση τῆς καθιερωμένης κανονικῆς τάξης²⁶, τὴν ἐνεργὸ δηλαδὴ λειτουργία τῶν πρεσβείων τιμῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τὸ κανονικὸ πρωτεῖο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἡ σχέση μεταξὺ πρώτου καὶ συνόδου²⁷ ὅπως περιγράφεται στὸν 34^ο κανόνα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων²⁸ καὶ ἐπίσης στοὺς κανόνες 9 καὶ 16

25. Εἰσήγησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Ἱερεμίου, Γραμματέως τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς συγκληθείσης ἐν Σαμπεζῦ Γενεύης, ἀπὸ 9^{ης}-17^{ης} Δεκεμβρίου 2009, ὁ.π.

26. Ὁ.π.

27. Βλ. *Πρακτικὰ ΔΠΕ\1993*, 316· Archim. JOHN PANTELEIMON MANOUSSAKIS, "Primacy and Ecclesiology: The state of the Question", AR. PAPANIKOLAOU, G. DEMACPOULOS (ἐπιμ.), *Orthodox Constructions of the West*, New York 2013, 229-239· Μητροπολίτου Προύσης ΕΛΠΙΔΟΦΟΡΟΥ ΛΑΜΠΡΥΝΙΑΔΟΥ, "Primus sine paribus. Ἀπάντησις εἰς τὸ περὶ πρωτείου κείμενον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας", στο <http://www.ec-patr.org/arxheio/elp2014-01-gr.pdf> (05/01/2016)· Metropolitan of Pergamon JOHN ZIZIOULAS, "Conciliarity and Primacy", *Θεολογία* 86/2 (2015), 19-33.

28. «Τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρώτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδὲν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· ἐκεῖνα δὲ μόνον πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῆ αὐτοῦ παροικία ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιεῖτω τι. Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεός, διὰ Κυρίου, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι· ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα» (Γ. ΡΑΛΛΗ-Μ. ΠΟΤΛΗ, *Σύνταγμα τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων...*, τ. Β', Ἀθήνησι 1852, 45). Βλ. *Πρακτικὰ ΔΠΕ\1993*, 320-322· Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ, Σαμπεζῦ, 21-26 Φεβρουαρίου 2011, Εἰσήγησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννου, Προέδρου τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, στο <http://www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=1289&file=gr> (05/01/2016). Πρβλ. Ἐπισκόπου Ἀβύδου ΚΥΡΙΑΛΟΥ (ΚΑΤΕΡΒΕΛΟΥ), «Τὸ κείμενο τῆς Ραβέννας καὶ ἡ θέση τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας γιὰ τὸ Πρωτεῖο», στο www.ec-patr.org/arxheio/avidou-ravenna.pdf (05/01/2016).

τῆς συνόδου τῆς Ἀντιόχειας²⁹ θεμελιώνουν, κατὰ τῆ γνώμη μας, τὸ δικαίωμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἀφοῦ προηγηθεῖ ἡ σύμφωνη γνώμη τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, νὰ ἀνακηρύσσει τὸ Αὐτοκέφαλον μόνο μὲ τὴν ὑπογραφή του. Ἡ ὑπογραφή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐπικυρώνει τὴν πανορθόδοξη συναίνεση, βεβαιώνοντας ὅτι ἡ χορήγηση τοῦ Αὐτοκεφάλου ἀποτελεῖ ἀπόφαση τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Σύμφωνα μὲ τὸν 3^ο κανόνα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου³⁰, ὅπως ἐρμηνεύθηκε ἀπὸ τὸν 28^ο κανόνα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς³¹ καὶ τὸν 36^ο

29. Καν. 9: «Τοὺς καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστώτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχασθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντα τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. Ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδὲν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν κανόνα· ἢ ταῦτα μόνον, ὅσα τῇ ἐκάστου ἐπιβάλλει παροιμία, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἐκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας, διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἐκάστῃ ἐπιβάλλουσιν εὐλάβειαν, καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν· ὡς καὶ χειροτονεῖν προεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν· περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν, δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, μηδὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης» (Γ. ΡΑΛΛΗ-Μ. ΠΟΤΛΗ, ὁ.π., τ. Γ', Ἀθήνησιν 1853, 140-141). καν. 16: «Εἴ τις ἐπίσκοπος σχολάζων, ἐπὶ σχολάζουσιν ἐκκλησίαν ἑαυτὸν ἐπιρῶντας, ὑφαρπάξοι τὸν θρόνον δίχα συνόδου τελείας, τοῦτον ἀπόβλητον εἶναι, κἂν εἰ πᾶς ὁ λαὸς, ὃν ὑφήρπασεν, ἔλοιτο αὐτόν. Τελείαν δὲ ἐκείνην εἶναι σύνοδον, ἢ συμπάρεστι καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως» (ΡΑΛΛΗ-ΠΟΤΛΗ, ὁ.π., 154).

30. «Τὸν μὲν τοι Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ προεβεία τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ρώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ρώμην» (ΡΑΛΛΗ-ΠΟΤΛΗ, ὁ.π., τ. Β', 173).

31. «Πανταχοῦ τοῖς τῶν Ἁγίων Πατέρων ὄροις ἐπόμενοι, καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ἑκατὸν πενήκοντα θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης Μεγάλου Θεοδοσίου, τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν τῇ βασιλίδι Κωνσταντινουπόλεως Νέα Ρώμη, γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομεν τε καὶ ψηφίζομεθα περὶ τῶν προεβείων τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης· καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς προεσβυτέρας Ρώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδόκασι τὰ προεβεία. Καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πενήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα προεβεία ἀπένευμαν τῷ τῆς νέας Ρώμης ἀγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλείαν καὶ συγγλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσιν προεβείων τῇ προεσβυτέρα βασιλίδι Ρώμη, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς, καὶ τῆς Ἀσιανῆς, καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἀγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας· δηλαδὴ ἐκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονούντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διηγόρευται· χειροτονεῖσθαι δὲ, καθὼς εἴρηται, τοὺς μητροπολίτας τῶν προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων κατὰ τὸ ἔθος κινουμένων, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων» (ΡΑΛΛΗ-ΠΟΤΛΗ, ὁ.π., 280-281).

κανόνα τῆς Πενθέκτης³² πρεσβεῖα τιμῆς ἔχουν ἀποδοθεῖ σὲ συγκεκριμένους θρόνους μὲ τὶς Ἐκκλησίες τῆς Ρώμης καὶ τῆς Κωνσταντινούπολης νὰ προεξάρχουν τῶν λοιπῶν, ἀπολαμβάνοντας ἴσα πρεσβεῖα τιμῆς. Τὰ πρεσβεῖα τιμῆς δὲν εἶναι κενὰ περιεχομένου. Ἐπάγονται συγκεκριμένα προνόμια ποὺ ἀπολαμβάνουν οἱ τιμηθέντες θρόνοι. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, καθὼς σύμφωνα μὲ τοὺς ἱεροὺς κανόνες δὲν ὑπάρχει στὴν Ὁρθόδοξη Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἄλλος μὲ ἴσα πρεσβεῖα τιμῆς, ἔχει κάθε δικαίωμα νὰ ἀσκήσει τὰ εἰδικὰ προνόμιά του, ἕνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ παρέχειν τὸ Αὐτοκέφαλον, ὅπως μαρτυρεῖται στὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας³³.

Ἡ Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ κατέληξε στὴν ἀπόφαση ὅτι ὁ Τόμος τῆς Αὐτοκεφαλίας ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη «*συμμεαρτυρούντων ἐν αὐτῷ διὰ τῆς ὑπογραφῆς αὐτῶν τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν ἁγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, πρὸς τοῦτο προσκαλουμένων ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου*». Ἡ μελέτη, ὡστόσο, τοῦ περιεχομένου τοῦ Τόμου τῆς Αὐτοκεφαλίας καὶ τοῦ τρόπου καταχώρησης τῶν ὑπογραφῶν τῶν Προκαθημένων τῶν Ἐκκλησιῶν παραπέμφθηκε γιὰ πληρέστερη ἐπεξεργασία στὴν προσεχῆ Διορθόδοξη Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ³⁴.

Στὴ Διορθόδοξο Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 2011 συζητεῖται ἐκ νέου ὁ τρόπος ὑπογραφῆς τοῦ Τόμου τῆς Αὐτοκεφαλίας. Στὸ πλαίσιο τῆς συζήτησης διατυπώνονται τέσσερις προτάσεις. Πιὸ συγκεκριμένα, προτείνεται ὁ Τόμος τῆς Αὐτοκεφαλίας νὰ ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη μὲ τὴν ιδιόχειρη ἀπὸ αὐτὸν προσθήκη τῆς λέξης «*ἀποφαίνεται*»,

32. «Ἀνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πενήκοντα ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων, καὶ τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα, τῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντων νομοθετηθέντα, ὀρίζομεν, ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβεῖων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ὡς ἐκεῖνον, μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχοντα, μεθ' ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἀριθμείσθω θρόνος, εἶτα ὁ Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ τοῦτον, ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως» (ΡΑΛΛΗ-ΠΟΤΛΗ, ὁ.π., 387).

33. Μητροπολίτου Προύσης ΕΛΗΙΟΦΟΡΟΥ ΛΑΜΠΡΥΝΙΑΔΟΥ, «Primus sine paribus. Ἀπάντησις εἰς τὸ περὶ πρωτείου κείμενον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας», ὁ.π. Βλ. καὶ Ἐπισκόπου Ἀβύδου ΚΥΡΙΑΛΟΥ (ΚΑΤΕΡΕΛΟΥ), «Τὸ κείμενο τῆς Ραβέννας καὶ ἡ θέση τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας γιὰ τὸ Πρωτεῖο», ὁ.π.

34. Γραμματεία ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου (ἐκδ.), *Ἀποφάσεις τῶν τεσσάρων Προσυνοδικῶν Διασκέψεων τῶν ἐτῶν 1976-1982-1986-2009 καὶ ἐγκριθέντα κείμενα τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐτῶν 2009 καὶ 2011, 2014*, 54-55. Βλ. ἐπίσης ΙΟΝΤΙᾶ, *Towards the Holy and Great Synod of the Orthodox Church*, ὁ.π., 99, 100-101.

καὶ στή συνέχεια ἀπὸ τοὺς Προκαθήμενους τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν μὲ τὴν προσθήκη τῆς λέξης «*συναποφαίνεται*». Σύμφωνα μὲ τὴ δευτέρη πρόταση ὁ Τόμος ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη ὅπως προηγουμένως, μὲ τὴν προσθήκη, ὅμως, στὶς ὑπογραφές τῶν Προκαθήμενων τῶν λοιπῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ὄχι τοῦ «*συναποφαίνεσθαι*», ἀλλὰ ἐνὸς ταυτοσημοῦ ὄρου, ἢ ἀκόμη καὶ χωρὶς καμία προσθήκη. Σὲ μία τρίτη πρόταση ὁ Τόμος ὑπογράφεται σύμφωνα μὲ τὰ παραπάνω μὲ τὴ δήλωση, ὡστόσο, ἐντὸς τοῦ κειμένου τῆς ἰσοτιμίας ὄλων τῶν Προκαθήμενων. Τέλος, σύμφωνα μὲ τὴν τέταρτη πρόταση ὁ Τόμος ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη μὲ τὴν ιδίοχειρη προσθήκη τῆς φράσης «*ἀποφαίνεται μετὰ πάντων τῶν Προκαθήμενων τῶν ἀγνωστῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν*». Στὶς προτάσεις αὐτὲς ἀντίρρηση ἐκφράζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, ἢ ὁποία ἐμμένει στὴν πρότασή της, νὰ ὑπογράφεται δηλαδὴ ὁ Τόμος τῆς Αὐτοκεφαλίας κατὰ τὴ σειρὰ τῶν Διπτύχων ἀπὸ ὅλους τοὺς Προκαθήμενους χωρὶς καμία προσθήκη στὶς ὑπογραφές τους. Ἐπειδὴ καμία ἀπὸ τὶς παραπάνω προτάσεις δὲν ἔγινε ὁμόφωνα δεκτὴ, ὅπως ἀπαιτεῖ ὁ Κανονισμός³⁵, ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν προχώρησε στὴν ἐξέταση τοῦ περιεχομένου τοῦ Τόμου τῆς Αὐτοκεφαλίας³⁶. Κατέληξε δὲ ὅτι «*Δοθέντος ὅτι κατὰ τὸν ἰσχύοντα Κανονισμόν αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς δέον νὰ λαμβάνονται ἐν ὁμοφωνίᾳ, δὲν ἐπετεύχθη συμφωνία ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ τοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοῦ τό ὁποῖον τελεῖ εἰσέτι ἐν ἐκκρεμότητι*»³⁷. Ἐπειδὴ, λοιπόν, γιὰ τὸ συγκεκριμένο ζήτημα δὲν ἐπετεύχθη συμφωνία κατὰ τὶς διεργασίες τῶν Προπαρασκευαστικῶν Ἐπιτροπῶν οὔτε καὶ ὑπῆρξε τελικὴ ἔγκριση

35. Ἄρθρα 16 καὶ 17 τοῦ Κανονισμοῦ Λειτουργίας Προσυνοδικῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων, *Συνοδικὰ* IX (2014), 32, 36-37, 300· *Ἀποφάσεις τῶν τεσσάρων Προσυνοδικῶν Διασκέψεων τῶν ἐτῶν 1976-1982-1986-2009 καὶ ἐγκριθέντα κείμενα τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐτῶν 2009 καὶ 2011*, ὅ.π., 16. Βλ. καὶ *Σύναξις τῶν Προκαθήμενων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν* (Φανάριον, 6-9 Μαρτίου 2014). *Μήνυμα*, στὸ <http://www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=1873&tla=gr> (05/01/2016).

36. *Ἀποφάσεις τῶν τεσσάρων Προσυνοδικῶν Διασκέψεων τῶν ἐτῶν 1976-1982-1986-2009 καὶ ἐγκριθέντα κείμενα τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐτῶν 2009 καὶ 2011*, ὅ.π., 59-60.

37. Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ, *Σαμπεζύ*, 21-26 Φεβρουαρίου 2011. *Ἀνακoinωθέν*, στὸ <http://www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=1287&tla=gr> (05/01/2016). Βλ. καὶ ΙΟΝΓΓ, *Towards the Holy and Great Synod of the Orthodox Church*, ὅ.π., 101,102.

από Προσυνοδική Διάσκεψη, τὸ θέμα τοῦ Αὐτοκεφάλου δὲν συμπεριλαμβάνεται τελικῶς στὴν ἡμερήσια διάταξη τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου³⁸.

B. Τὸ Αὐτόνομον καὶ ὁ τρόπος ἀνακήρυξής του

Διαφορετικὰ εἶναι τὰ πράγματα ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦ Αὐτονόμου. Στὴ συγκεκριμένη περίπτωση παρατηρεῖται κοινὴ προσέγγιση ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν ὅσον ἀφορᾷ στὶς προϋποθέσεις πὸν ὀφείλει νὰ πληροῖ μιὰ τοπικὴ Ἐκκλησία γιὰ νὰ ἀνακηρυχθεῖ Αὐτόνομη. Τὸ θέμα συζητεῖται κατὰ τὶς ἐργασίες τῆς *Διορθόδοξης Προπαρασκευαστικῆς Επιτροπῆς* τὸν Δεκέμβριο τοῦ 2009, ὅπου διευκρινίζεται ἡ ἔννοια καὶ ἡ ἐρμηνεία τοῦ κανονικοῦ θεσμοῦ τοῦ Αὐτονόμου καὶ ὁ τρόπος ἀνακήρυξής του. Οἱ περισσότερες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες κατανοοῦν τὸ Αὐτόνομον ὡς θεσμὸ πὸν ἐκφράζει τὴν «*πλήρη ἐσωτερικὴν διοικητικὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἀνακηρυχθείσης Αὐτονόμου Ἐκκλησίας*». Συνέπεια τῆς ἀνακήρυξης τῆς αὐτονομίας μιᾶς τοπικῆς ἐκκλησίας, ὑπὸ τὴ συγκεκριμένη ἔννοια, εἶναι ἡ ἔνταξή της στὸ κανονικὸ σύστημα τῶν Αὐτοκέφαλων καὶ Αὐτόνομων Ἐκκλησιῶν. Ἡ Αὐτόνομη Ἐκκλησία διατηρεῖ, ὅμως, τοὺς πνευματικοὺς δεσμούς της μὲ τὴν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία ἀπὸ τὴ δικαιοδοσία τῆς ὁποίας ἀποσπάσθηκε. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, γιὰ ὀρισμένες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ὁ θεσμὸς τοῦ Αὐτονόμου ἀποτελεῖ «*ἀποκλειστικὴν ἐσωτερικὴν ὑπόθεσιν ἐκάστης Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας*». Σύμφωνα μὲ τὴ συγκεκριμένη θεώρηση, ὁ ἔλεγχος τῆς διοίκησης καὶ τῆς λειτουργίας τῆς Αὐτόνομης Ἐκκλησίας ὑπάγεται στὰ κανονικὰ δικαιώματα τῆς Αὐτοκέφαλης Ἐκκλησίας. Παρὰ τὶς ἀποκλίνουσες αὐτὲς προσεγγίσεις, θεωρεῖται ὅτι σύγκλιση μπορεῖ νὰ ὑπάρξει σὲ λύση πὸν νὰ ἐγγυᾶται τὴ διοικητικὴ ἀνεξαρτησία τῆς Αὐτόνομης Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία τελεῖ σὲ διαρκῆ πνευματικὴ σχέση μὲ τὴν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποσπάσθηκε, «...χωρὶς νὰ ὑποβαθμίζεται ὁ κανονικὸς θεσμὸς τοῦ Αὐτονόμου εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ χωρὶς νὰ ὑφέρρη ὁ κίνδυνος ἀκρίτου ἢ καὶ ἀνεξέλεγκτου πολυδιασπάσεως τῆς διοικητικῆς ὀργανώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα ἐπὶ προφανεῖ ζημίᾳ τῆς ἐνότητος

38. Εἰσήγησις τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, πρὸς τὴν σὺναξιν τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν (Γενεὴ, 22 Ἰανουαρίου 2016) στὸ <http://www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&of=2116&la=gr> (08/02/2016).

αὐτῆς...»³⁹. Τελικὰ ἐπιτυγχάνεται συμφωνία καὶ ἐγκρίνεται ὁμόφωνα σχετικὸ κείμενο πὺν παραπέμπεται στὴ Διορθόδοξη Προσυνοδικὴ Διάσκεψη⁴⁰. Ἡ *Ε΄ Διορθόδοξη Προσυνοδικὴ Διάσκεψη* (10-17/10/2015) ἐγκρίνει τὸ κείμενο «*Τὸ Αὐτόνομον καὶ ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ*» καὶ τὸ θέμα τίθεται στὴν ἡμερησία διάταξη τῆς μέλλουσας νὰ συνέλθει Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου⁴¹.

Μετὰ ἀπὸ μιὰ σειρά διευκρινήσεων, συμπληρώσεων καὶ διορθώσεων ἀποφασίσθηκε ὁμόφωνα ὅτι ὁ κανονικὸς θεσμὸς τοῦ Αὐτονόμου ἐκφράζει τὸ καθεστῶς σχετικῆς ἢ μερικῆς ἀνεξαρτησίας ἑνὸς συγκεκριμένου ἐκκλησιαστικοῦ τμήματος ἀπὸ τὴν κανονικὴ δικαιοδοσία τῆς Αὐτοκέφαλης Ἐκκλησίας στὴν ὁποία κανονικῶς ἀναφέρεται. Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ ὑπάρχουν βαθμίδες ἐξάρτησης τῆς Αὐτόνομης Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία στὴν ὁποία ἀναφέρεται. Ἡ ἐκλογή τοῦ Πρώτου τῆς Αὐτόνομης Ἐκκλησίας ἐγκρίνεται ἢ διενεργεῖται ἀπὸ τὸ ἀρμόδιο ἐκκλησιαστικὸ ὄργανο τῆς Αὐτοκέφαλης Ἐκκλησίας. Ὁ Πρῶτος τῆς Αὐτόνομης Ἐκκλησίας μνημονεύει καὶ κανονικῶς ἀναφέρεται στὸν Προκαθήμενο τῆς Αὐτοκέφαλης Ἐκκλησίας. Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ τοῦ Αὐτονόμου ὑφίστανται διάφορα σχήματα, σὲ κάποια ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁ βαθμὸς ἐξάρτησης τῆς Αὐτόνομης Ἐκκλησίας ἐκφράζεται καὶ μὲ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Πρώτου τῆς Αὐτόνομης Ἐκκλησίας στὴ Σύνοδο τῆς Αὐτοκέφαλης.

Ἡ κανονικὴ ἀρμοδιότητα γιὰ τὴν ἐκκίνηση καὶ τὴν ὁλοκλήρωση τῆς διαδικασίας γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ Αὐτονόμου ἀνήκει στὴν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία πρὸς τὴν ὁποία καὶ ἀναφέρεται ἢ ἀνακηρυσσόμενη Αὐτόνομη Ἐκκλησία. Ἡ διαδικασία εἶναι ἀπλή. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια πὺν ἐπιθυμεῖ αὐτονομία, ἐφόσον διαθέτει τὶς ἀναγκαῖες ἐκκλησιαστικὲς καὶ ποιμαντικὲς προϋποθέσεις, ὑποβάλλει σχετικὸ αἰτιολογημένο αἴτημα στὴν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία στὴν

39. Εἰσήγησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Ἱερεμίου, Γραμματέως τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκηναστικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς συγκληθείσης ἐν Σαμπεζῦ Γενεύης, ἀπὸ 9^{ης}-17^{ης} Δεκεμβρίου 2009, ὅ.π. Βλ. ἐπίσης, Ὁμιλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννου, Προέδρου τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκηναστικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς συγκληθείσης ἐν Σαμπεζῦ Γενεύης, ἀπὸ 9^{ης}-17^{ης} Δεκεμβρίου 2009, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ὅ.π.

40. Ἀποφάσεις τῶν τεσσάρων Προσυνοδικῶν Διασκέψεων τῶν ἐτῶν 1976-1982-1986-2009 καὶ ἐγκριθέντα κείμενα τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκηναστικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐτῶν 2009 καὶ 2011, ὅ.π., 56-58· ἸΟΝΠΛ, *Towards the Holy and Great Synod of the Orthodox Church*, ὅ.π., 99-100.

41. Ἀνακοινωθὲν *Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως ἐν Σαμπεζῦ Γενεύης* (16/10/2015), στὸ www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=2090&tla=gr (05/01//2016)· *Ε΄ Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, Σαμπεζῦ - Γενεύη, 10-17 Ὀκτωβρίου 2015. Ἀπόφασις. Τὸ Αὐτόνομον καὶ ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ*, στὸ <http://www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=2122&tla=gr> (10/02/2016).

ὅποια ὑπάγεται. Ἡ Σύνοδος τῆς Αὐτοκέφαλῆς Ἐκκλησίας ἀξιολογεῖ τὶς προϋποθέσεις καὶ τοὺς λόγους ὑποβολῆς τοῦ αἰτήματος καὶ ἀποφασίζει γιὰ τὴν ἀπόδοση ἢ μὴ τοῦ Αὐτονόμου. Ἐφόσον ἡ ἀπόφαση εἶναι θετική, ἡ Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία ἐκδίδει τὸν σχετικὸ Τόμο, μὲ τὸν ὅποιο καθορίζονται τὰ γεωγραφικὰ ὄρια καὶ οἱ σχέσεις τῆς Αὐτόνομης πρὸς τὴν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία, σύμφωνα μὲ τὰ καθιερωμένα κριτήρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς παράδοσης. Στὴ συνέχεια ὁ Προκαθήμενος τῆς Αὐτοκέφαλῆς Ἐκκλησίας ἀνακοινώνει τὴν ἀπόφαση στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὶς ἄλλες Αὐτοκέφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Ἡ Αὐτόνομη Ἐκκλησία στὶς διορθόδοξες, διαχριστιανικὲς καὶ διαθρησκευτικὰς τῆς σχέσεις ἐκφράζεται διὰ τῆς Αὐτοκέφαλῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ὅποια ἀναφέρεται. Στὴν Ὁρθόδοξη Διασπορὰ δὲν ἰδρύνονται Αὐτόνομες Ἐκκλησίες παρὰ μόνον μὲ πανορθόδοξη συναίνεση ποὺ ἐξασφαλίζεται ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχῃ «κατὰ τὰ πανορθόδοξως ἰσχύοντα». Στὴν περίπτωση ἀπόδοσης τοῦ Αὐτονόμου στὴν ἴδια γεωγραφικὴ ἐκκλησιαστικὴ περιοχὴ ἀπὸ δύο Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες, ἄρα «ἐγειρομένης ἀμφισβητήσεως ἐκατέρου Αὐτονόμου», οἱ ἐμπλεκόμενες πλευρὲς ἀναφέρονται «ὁμοῦ ἢ κεχωρισμένως», στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχῃ προκειμένου νὰ ἀναζητήσῃ τὴν κανονικὴ λύση «κατὰ τὰ πανορθόδοξως ἰσχύοντα». Ὁ Πρῶτος τῆς Αὐτόνομης Ἐκκλησίας μνημονεύει μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Προκαθήμενου τῆς Αὐτοκέφαλῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ὄνομα τοῦ Πρώτου τῆς Αὐτόνομης Ἐκκλησίας δὲν ἀναγράφεται στὰ Δίπτυχα. Ἡ Αὐτόνομη Ἐκκλησία παραλαμβάνει τὸ Ἅγιον Μύρον ἀπὸ τὴν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία. Οἱ ἐπίσκοποι, τέλος, τῆς Αὐτόνομης Ἐκκλησίας ἐκλέγονται καὶ καθίστανται ἀπὸ τὸ ἀρμόδιο ἐκκλησιαστικὸ τῆς ὄργανο καὶ σὲ περίπτωση βεβαιωμένης γιὰ τὸ συγκεκριμένον θέμα ἀδυναμίας τῆς Αὐτόνομης Ἐκκλησίας, «ἐπικουρεῖται αὕτη ὑπὸ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας εἰς ἣν ἀναφέρεται».

Ἐν κατακλείδι, τὸ Αὐτοκέφαλον καὶ τὸ Αὐτόνομον ὡς θεσμοὶ διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιολογικὴ διδασκαλία περὶ τοπικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν συγκεκριμένων θεσμῶν στηρίζεται στὴν ἀλληλοπεριχώρηση τοπικότητας καὶ οἰκουμενικότητας χωρὶς νὰ διαταράσσεται ἡ ἐνότητα τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Οἱ ἐκτεταμέναι συζητήσεις κατὰ τὴ διάρκεια τῶν Διορθόδοξων Προπαρασκευαστικῶν Ἐπιτροπῶν προετοίμασαν τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ἀποτύπωση τῶν κανονικῶν ἀρχῶν ἀνακήρυξης τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ τοῦ Αὐτονόμου. Σὲ κάθε περίπτωση, οἱ κανόνες καὶ ἡ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦν τὸ μόνον ἀσφαλὴ ὁδοδείκτη γιὰ τὴν ἐξεύρεση λύσης στὸ ζήτημα τῆς ἀνακήρυξης τοῦ Αὐτοκεφάλου, γιὰ τὸ ὅποιο, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ θέμα τοῦ Αὐτονόμου, δυστυχῶς δὲν ἔχει ἐπιτευχθεῖ μέχρι σήμερα ὀριστικὴ συμφωνία.